

De grunnende opphold for forsikrings-selskapets reklamasjonsplikt etter FAL 4-14

Mohsin Ramani
Partner, Nordisk faggruppeleder
forsikring

Lars Albert Jøstensen
Lead Lawyer

Stian Ohm Netland
Associate

Er varsel til sikrede etter fem måneder fra forsikrings-selskapet har relevant kunnskap om noe som fritar fra ansvar innenfor fristen i forsikringsavtaleloven («FAL») om «uten ugrunnet opphold»? Vår analyse viser at domstolene gjennomgående aksepterer lang betenkningstid før forsikrings-selskapet taper retten til å gjøre innsigelser gjeldende.

1. Innledning

Hvis forsikrings-selskapet vil gjøre gjeldende at det er helt eller delvis fri for ansvar etter bestemmelsene i FAL kapittel 4 og § 8-1, må det reklamere overfor sikrede «uten ugrunnet opphold», jf. FAL § 4-14 (1). Mislighold av reklamasjonsplikten innebærer at forsikrings-selskapet taper retten til å påberope seg det aktuelle forholdet som fritak for ansvar.

Ordlyden «uten ugrunnet opphold» benyttes også på andre rettsområder enn i forsikringsretten og oppstiller normalt et strengt reklamasjonskrav for den som reklamasjonsplikten påligger. Akseptabel reklamasjonstid er

normalt tolket til et sted mellom to-tre uker. Høyesterett konkluderte f.eks. i HR-2020-2254 med at reklamasjon fremmet fire uker fra byggherren ble kjent med prosjekteringsfeilen *ikke* ble gitt «uten ugrunnet opphold» og var følgelig for sent, jf. NS 8401 punkt 13.4 første ledd.

Rettspraksis viser at domstolene gjennomgående innvilger vesentlig lengre betenkningstid for reklamasjonsfristen etter FAL § 4-14 enn tilfellet er for andre rettsområder. I denne artikkelen gjennomgår vi noe av denne rettspraksisen, og diskuterer også bakgrunnen for hvorfor domstolene aksepterer lang reklamasjonstid hos forsikringsselskapene.

2. Fristutgangspunktet

Starttidspunktet etter FAL § 4-14 (1) andre punktum er fra tidspunktet forsikringsselskapet «ble kjent med det forhold som medfører at regelen kan anvendes». Fristen starter ikke å løpe fra tidspunktet selskapet burde hatt kunnskap. Det kreves positiv kunnskap.

Det er ikke et krav at forsikringsselskapet har «fullt kjennskap til alle forhold i saken» - en kvalifisert mistanke kan være tilstrekkelig til at fristen starter å løpe, jf. Rt-2013-1235 (avsnitt 49). En annen tolkning vil kunne gi selskapet for stor innflytelse på saksbehandlingstiden. Disse vurderingene kan gjenfinnes også på andre kontraktsområder med tilsvarende fristutgangspunkt, jf. f.eks. Høyesteretts avgjørelse i HR-2020-2254 fra entrepriserettens område.

3. Avbrytelse av reklamasjonsfristen

For å avbryte reklamasjonsfristen må selskapet gi beskjed om sitt «standpunkt» i et skriftlig dokument. Selskapet må altså ha vurdert om det foreligger en fritaksgrunn, og bestemt seg for å gjøre den gjeldende. Et forbehold fra selskapets side om at det vil kunne komme til å gjøre fritaksgrunnen gjeldende, er ikke tilstrekkelig, jf. Rt-2013-1235 (avsnitt 53).

På andre rettsområder som f.eks. entrepriseretten etter NS 8401 pkt. 13.4 første ledd og sokkel- og andre avtaler underlagt NTK 15 artikkel 25.1 plikter henholdsvis oppdragsgiveren og selskapet «å påberope seg» eller å gi «melding» om forholdet. Dette er etter sin ordlyd mildere krav enn å måtte ta et «standpunkt», og kan derfor legitimere noe lengre betenkningstid i forsikringssakene.

4. Reklamasjonstidens lengde på forsikringsrettens område

4.1 Lovens ordlyd

Ordlyden «uten ugrunnet opphold» inviterer til en konkret vurdering av om tiden brukt fra kunnskap til notifikasjon er forankret i *grunnede omstendigheter*. Det er altså kun opphold med en legitim begrunnelse som vil kunne aksepteres. Forarbeidene til bestemmelsen presiserer at det ikke nødvendig med noen umiddelbar reaksjon:

«Selskapet har anledning til å bruke den tid som etter omstendighetene er nødvendig for å ta standpunkt til avkortningsspørsmålet, men heller ikke mer[1]».

Utgangspunktene for vurderingen av reklamasjonsfristens lengde kan gjenfinnes også innenfor kontraktsrettens område med tilsvarende reklamasjonsplikt, jf. bl.a. NTK artikkel 25.1 og sjøloven § 264. Domstolenes vurdering av hva som utgjør et «grunnet opphold» i disse tilfellene er imidlertid ikke nødvendigvis korrelerende.

4.2 Praksis fra domstolene

I Rt-2013-1235 konkluderte Høyesterett med at forsikringselskapets reklamasjonstid på ett år og fire måneder var for sent. Etter at sikrede ble frikjent i straffesaken mot ham, valgte forsikringselskapet å gjennomføre egne undersøkelser. Da forsikringselskapet deretter reklamerte overfor sikrede, hadde det gått 11 måneder siden frifinnelsen, 8 måneder etter at flere sakkyndige konkluderte med at brannen var påtent og 3 måneder etter at forsikringselskapet kom til samme konklusjon.

Høyesterett kunne ikke se at det forelå omstendigheter i saken som tilsa at det var påkrevd med så lang betenkningstid. Frifinnelsen utløste etter Høyesteretts syn en skjerpet aktivitetsplikt for forsikringselskapet, og flere av aktivitetene som etter hvert ble gjennomført kunne vært utført på et tidligere tidspunkt. Disse forholdene gjorde at oppholdet ikke var å anse som grunnet.

Hålogaland lagmannsretts avgjørelse i LH-2021-54634 illustrer at dersom forsikringselskapet først har brukt reklamasjonstiden til å undersøke og vurdere kravet, aksepterer domstolene gjennomgående lenger betenkningstid for selskapets reklamasjonsrett etter FAL § 4-14 enn hva som er tilfellet for andre rettsområder med tilsvarende formulering. Forsikringselskapet fikk i dommen gehør for at reklamasjon etter fem måneder var «uten ugrunnet opphold». Grunnlaget for avslaget var at sikrede bevisst hadde gitt uriktige opplysninger etter at boligen hadde brent ned.

I en slik situasjon står sikredes behov for innrettelse svakt. Spekulasjonshensynet treffer heller ikke da årsaken til at reklamasjonen ofte drar ut skyldes at selskapet må foreta omfattende undersøkelser eller avvente til en eventuell politisak er ferdig etterforsket, og ikke at forsikringselskapet ønsker å se an saken.

Dette kommer også frem i lagmannsrettens vurdering av reklamasjonstiden, da den viser til at selskapet hadde foretatt en rekke undersøkelser i den aktuelle perioden. Lagmannsretten vektlegger også at det ikke hadde vært liggetid i saken, ferieavvikling hadde ført til at utgravingen av tomten ble forsinket og selskapet måtte vente i tre uker på svar fra sikredes advokat. Disse forholdene gjorde at selskapets utredning «vanskelig [kunne] latt seg gjennomføre særlig raskere».

Borgarting lagmannsretts avgjørelse i LB-2021-21282 som også gjaldt oppgjør etter en brann viser det samme. Lagmannsretten konstaterte at det ikke var noe ved selskapets saksbehandling som tilsa det hadde vært ubegrunnet opphold i arbeidet med å avklare og meddele sitt standpunkt. Saken var på det aktuelle tidspunktet uavklart grunnet de omfattende etterforskningsdokumentene, noe som tilsa at tidsbruken både før og etter ferieavviklingen var nødvendig. Ferieavviklingen var også i seg selv et grunnet opphold. Lagmannsretten konkluderte derfor med at reklamasjonstiden på tre måneder var «uten ugrunnet opphold».

Lagmannsrettens vurdering er således i stor grad knyttet opp til at grunnlaget for avslag er svikaktige forhold. De tradisjonelle reklamasjonshensynene om innrettelseshensyn og lojalitet i kontraktsforholdet tillegges mindre vekt.

4.3 Nemndspraksis

Nyere nemndspraksis kan også tas til inntekt for at forsikringselskapene jevnt over tillates lengre reklamasjonstid.

Finansklagenemnda aksepterte f.eks. i FinKN-2019-513 og FinKN-2020-502 reklamasjonstid på henholdsvis tre og tre og en halv måned.

Videre er det flere eksempler på tilfeller hvor finansklagenemnda aksepterer lengre tid grunnet ferieavvikling eller engasjering av takstmenn eller utreder, se eksempelvis FinKN-2017-525.

FinKN-2017-525 og FinKN-2020-150 viser også at forsikringselskapene ofte kan avvente med å reklamere inntil politiet er ferdige med etterforskningen og har konkludert i saken.

Finansklagenemnda følger dermed tilsynelatende samme linje som domstolene.

[1] [NOU 1983:56 side 96](#)

5. Den relative tolkningen av «uten ugrunnet opphold» har gode grunner for seg

At forsikringsselskapet tillates et lengre "grunnet opphold" i forsikringstilfellene enn i kontraktsretten ellers, har i utgangspunktet gode grunner for seg. Det siktes da særlig til forsikringstilfellene hvor det foreligger svik.

Få vil protestere på at andre innrettelses hensyn gjør seg gjeldende i kompliserte standardkontrakter enn i skadeoppgjør hvor sikrede forsettlig har fremkalt forsikringstilfellet. Samtidig er det likevel vanskelig å forene ordlyden «uten ugrunnet opphold» med en saksbehandlingstid på fem måneder fra kunnskap til notifikasjon. Særlig gjelder dette når rettspraksis gjennomgående tolker «uten ugrunnet opphold» til et tidsrom på mellom 2-3 uker innenfor andre rettsområder.

Det kan derfor reises spørsmål ved om lovgiver bør komme domstolene og forsikringsselskapene i møte, eksempelvis ved å utarbeide to separate reklamasjonsbestemmelser; en for sviktilfellene og en for de andre bestemmelsene i kapittel 4. Reklamasjonstilfellene som *ikke* bygger på henholdsvis FAL §§ 4-9 (1) eller 8-1 (4) ligner mer på reklamasjonstilfellene i de øvrige kontraktstilfellene, noe som taler for at disse bør behandles adskilt fra sviktilfellene.

I forlengelsen av dette kan det også spørres om det *bør* være en tidsfrist for å påberope seg svik, og om det i så fall er godt begrunnet. I en rekke kontraktslovgivninger og standardkontrakter gjelder ikke reklamasjonsplikten i tilfeller hvor det foreligger grov uaktsomhet^[1]. Det er på det rene at realdebitor i slike tilfeller likevel kan gjøre alminnelige passivitetsbetraktninger gjeldende, og innehar med det fremdeles et visst vern.

I den tidligere forsikringsavtaleloven av 1930 var selskapet fritatt fra reklamasjonsplikten dersom «*forsikringstageren har optrådt sviktaktig*», jf. § 8. I lys av de gjennomgåtte dommene kan det reises spørsmål om det ikke ville vært hensiktsmessig å gå tilbake til en slik ordning.

Forsikringsselskapene vil ved en slik endring kunne legge til grunn at den får tiden som er nødvendig til blant annet å foreta utgravinger etter husbrann, innhente sakkyndige til å gjennomgå eiendommen, avvente politietterforskningen og så videre^[2], uten samtidig å måtte tenke på at selskapet kan tape retten til å påberope svik som avslagsgrunn. Dermed elimineres også initiativet til premature avslag på dette grunnlag. Samtidig vil hensynet til sikrede i større grad ivaretas i tilfellene hvor vedkommende ikke i tilsvarende grad kan klandres for forsikringstilfellet eller for at selskapets vurdering av kravet drøyer ut.

6. Oppsummering

Gjennomgangen viser at domstolene gjennomgående aksepterer lengre betenkningstid i forsikringstilfellene sammenlignet med andre rettsområder som benytter tilsvarende ordlyd for reklamasjonsfristens lengde hvor en part – her forsikringsselskapet – skal gjøre gjeldende fritak fra ansvar. Eksempelene fra domstolene og Finansklagenemnda viser at forsikringsselskapene tillates reklamasjonstid på to til fem måneder. Det er imidlertid verdt å merke seg at det i alle sakene er spørsmål om svik fra sikrede.

Det at reklamasjonstiden i forsikringstilfellene er lengre enn ellers, er ikke nødvendigvis problematisk isolert sett. Det som derimot kan hevdes å være problematisk, er måten det blir gjort på. Domstolene og nemndene aksepterer lengre reklamasjonstid ved å legge den mer tradisjonelle forståelsen av «uten ugrunnet opphold» på

streck. Selv om dette gjøres for å imøtekomme de særlige hensynene som gjør seg gjeldende i sviktilfellene, er en slik fremgangsmåte problematisk både fra et lovgiver- og et rettskildeperspektiv.

Domstolene viser særlig til behovet for nødvendig tid i tilfeller hvor selskapet begrunner avslaget med svik hos sikrede, og fremholder at «*avslag begrunnet med svik innebærer en svært alvorlig beskyldning*» mot sikrede[3]. Dette nødvendiggjør et forsvarlig beslutningsgrunnlag, som gjerne tar tid å innhente. Videre er det av betydning at forsikringsselskapet i sviktilfellene må imøtegå et ikke-betydelig beviskrav for å kunne påberope seg det aktuelle forholdet[4].

På andre rettsområder hvor det gjelder tilsvarende reklamasjonskrav, vektlegges hensynet til realdebitor i større grad. Innrettelses- og spekulasjonshensyn tilsier at «*uten ugrunnet opphold*» må forstås strengt. Kravet om «*uten ugrunnet oppholdet*» forstås tradisjonelt som et strengere krav enn «*innen rimelig tid*», hvorav sistnevnte i flere kontraktslovgivninger gjerne forstås som et krav med utgangspunkt i rundt to måneder[5]. Selv om det ikke er like naturlig at disse hensynene vektlegges i tilsvarende grad i enkelte forsikringstilfeller, bør det stilles spørsmål ved om FAL bør oppdateres – ikke for å endre rettsstilstanden, men for å gjøre sammenhengen i lovverket bedre.

[1] Se eksempelvis [avhl. § 4-19 tredje ledd](#), [kjl. § 33](#) og NS 8401 pkt. 13.4.

[2] Dette var forhold som lagmannsretten vektla da den konkluderte med at reklamasjonen var rettidig i [LB-2021-21282](#) og [LH-2021-54634](#).

[3] [Rt-2013-1235](#), [LH-2021-54634](#) og [LB-2021-21282](#).

[4] Det er forsikringsselskapet som må bevise at det foreligger svik. Det må foreligge «betydelig sannsynlighetsovervekt» og «sterk eller klar sannsynlighetsovervekt dersom det skal kunne legges til grunn at sikrede bevisst har gitt uriktige/ufullstendige opplysninger eller forsettlig fremkalt forsikringstilfellet, jf. [Rt-1998-1549](#) (§ 8-1 fjerde ledd) og [Rt-1996-1635](#) (§ 4-9 første ledd).

[5] Se eksempelvis [Rt-2010-103](#), hvor Høyesterett uttalte at reklamasjonsfristen etter [avhl. § 4-19 andre ledd](#) ikke kunne være kortere enn to-månders fristen i [fkjl. § 27](#), men at det var «få grunner til at reklamasjonstiden i utgangspunktet skal være så svært mye lenger enn to måneder ved kjøp av fast eiendom» (avsnitt 65).